

WAGNERIANA CATALANA Nº 4 ANY 1996

TEMA3.6: TETRALOGIA

TÍTOL: WOTAN O EL PODER DE LA RENÚNCIA

AUTOR: *José Manuel Infiesta*

No pocs wagnerians descobreixen "la Tetralogia" meravellats per tot el món de déus i de llegendes i es deixen seduir pels compassos més engrescadors i brillants del compositor i després deixen volar la seva imaginació a través de la parafernàlia de tota la mitologia nòrdica, rica en escenes majestuoses, boscos germànics, cascos alats, llances, cuirasses, valquíries voladores, herois, nans, gegants, pires funeràries i un llarg etcètera que, amb els seus efectismes teatrals, creen la delícia de l'oient o espectador.

Però el que després hi busca alguna cosa més i indaga un sentit més profund a l'obra i cerca la intenció més pregonada de Wagner s'adona que el compositor tan aviat es deixava seduir per la mitologia vikinga com per l'encís de l'edat mitjana cristiana i que, al final, les seves obres, encara que es recolzen en èpoques ben determinades, en països concrets i en religions diverses, en el fons, expressen uns sentiments humans i unes inquietuds filosòfiques realment profunds desvinculats de l'entorn geogràfic o de l'època històrica, que es repeteixen i s'encreuen d'unes obres a unes altres, i que el món aparent, la forma que adquireixen per a ser representats a l'escenari d'un teatre, és com l'anècdota d'una cosa molt més important: la profunditat del drama wagnerià.

Hi ha determinades idees que obsedeixen Wagner al llarg dels anys i que es materialitzen tant en els diversos arguments dels seus drames com en la seva pròpia vida o en els seus escrits personals. Entre aquestes idees, una de les més destacades i potser no sempre considerada és la de la "renúncia". El concepte de la renúncia és de bon tros un dels més estimats per Wagner. delectant-s'hi, en certa forma ell mateix s'hi consola quan, a través de la seva atzarosa vida, no aconsegueix el que vol. Wagner ha après a renunciar, a

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

renunciar a molts dels objectes del desig: ha sabut renunciar en més d'una vegada a la dona estimada (i d'aquest sentit de la renúncia ha sorgit el "Tristany"), ha sabut renunciar a un èxit desitjat (els seus múltiples fracassos l'hi obligaren), ha sabut renunciar a un benestar econòmic, que tants anys va perseguir en va. I d'aquesta successió de frustracions que sovint han conformat la seva vida, ha nascut en ell la idea de la renúncia. La renúncia com a autosuperació, com a ascens a un estadi de pau superior. La renúncia com a mitjà per a arribar a la fi de tot desig i, per tant, com a camí de perfecció.

Per això en els seus drames van apareixent, juntament a la parella protagonista -jove, heroica, apassionada-, la figura del qui sap renunciar i, renunciant, es revesteix de la dignitat del savi o del sant. El protagonisme de la parella d'herois units per l'amor, constant en tots els seus drames, és de vegades més aparent que real, més de cara a la galeria o a la brillantor del producte final. Però a mesura que s'aprofundeix en el drama wagnerià, té més importància el protagonisme d'altres personatges que fan de la renúncia als seus propis interessos, de la resignació i de la recerca de l'equilibri personal, el seu propi ideal de vida, la seva pròpia religió.

Així, i només citant uns exemples ràpids, hi ha la renúncia en l'actitud de *Hans Sachs*, que sacrifica els seus interessos en nom de l'estimació que sent per *Eva* i ajuda el jove protagonista a adquirir fama i amor. Hi ha renúncia en l'*Holandès*, resignat a no tenir mai èxit en la seva angoixada recerca, encara que condemnat a no parar mai. Hi ha renúncia en el *Rei Marke*, que és capaç de comprendre l'apassionat amor dels dos enamorats i no avantposar-hi els seus propis sentiments. Hi ha renúncia en *Tannhäuser*, que hi veu la seva única possibilitat de salvació. I no parlem ja de quan entrem en el territori del Graal, quan ens trobem amb tota una comunitat que fa de la renúncia el plaer de viure, a les temptacions de la carn i a la voluntat individual del ser, el fil argumental del drama suprem que va poder concebre Wagner.

+ + +

Però hi ha també renúncia, i ben clara, en un personatge fonamental en tota l'obra wagneriana: m'estic referint a *Wotan*. I això fins a tal punt que moltes

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

vegades he defensat que el fil argumental bàsic de tota la Tetralogia no és el triomf de l'heroi (ni el personatge central és aquest mateix heroi), sinó que la base fonamental de tot el drama, aquella que realment va motivar Wagner a ficar-se en cos i ànima en una obra tan gegantina, era l'evolució de *Wotan*; un *Wotan* que es veu obligat a anar passant d'una condició de déu ambiciós i totpoderós, que vol posseir l'or i dominar el món, a la condició de renúncia definitiva i a la resignació davant de la seva pròpia fi -que acaba fins i tot desitjant.

Efectivament, mentre l'Or rau tranquil a les pregoneses de les aigües, el drama ni tan sols ha començat. L'Or és la força inconscient i creadora de l'Univers, és un potencial d'amor i de vida la representació mil·lenària del qual en totes les cultures seria el Sol. La música és tan profunda en aquests primers compassos de la Tetralogia que fa la sensació d'arribar de més enllà dels temps, com si emergís de tota una eternitat de tenebres, l'eternitat de la mare naturalesa. No hi ha ambició en la naturalesa, no hi ha ambició -ni saben què és això- en els éssers que hi viuen immersos. La felicitat de la naturalesa radica precisament en el simple fet de viure sense cap ambició. Aquesta manca absoluta d'ambició, aquest deixar-se viure, és el que descriu perfectament la música a l'inici del drama. Aquesta escena és com l'origen del món, del nostre món, el dels homes, que neix del sí de la profunda i eterna natura. Com escrivia Wagner a Liszt, "Si observes amb deteniment la meva obra poètica, hi trobaràs alhora el principi i la fi del món".

I a aquest ambient pacífic, a aquesta naturalesa que dóna la sensació d'haver estat així durant tota l'eternitat, feliç en si mateixa, s'hi acostava *Alberic*. *Alberic* és l'ésser humà. *Alberic* és la consciència. Quan la naturalesa adquireix consciència de si mateixa, neix la humanitat. *Alberic* és un ésser més dins de la naturalesa, com l'home és un ésser més dintre del món natural, el seu desig sexual. Fins aquí, la seva actitud és inofensiva. La música continua intranscendent, jovial, sorgeix de les mateixes onades de l'aigua. *Les Filles del Rin* juguen amb ell, el provoquen, se'n burlen, però sense malícia, com en un joc... *Les Filles del Rin* no són éssers humans, no són dones (a totes les mitologies les aigües són plenes de nimfes, de sirenes, d'ondines... l'home els

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

atribueix bust femení i cua de peix, com si estiguessin a mig camí entre la humanitat i la naturalesa). Formen part de la naturalesa, han cantat sempre i el seu cant no té fi. Fins aquí no passa res que sigui rellevant; però tot canvia en el moment en què *Alberic*, encegat per la brillantor de l'or i informat per la inconsciència de les nimfes, que li revelen alegrement el secret que la naturalesa guarda, sent al seu cor una sensació nova, desconeguda fins ara: l'ambició de la possessió. Amb la possessió de l'Or intueix el poder. Maleint l'amor, obté l'or, "garant del poder sobirà". I aquest sentiment de poder el transforma. Neix aquí una cosa que la naturalesa que l'envolta no havia sentit mai, neix el que diferencia l'home de la resta dels éssers vius: neix l'ambició de poder.

I quan *Alberic* sent aquesta sensació es transforma. Deixa d'interessar-se per la bellesa, l'amor i el galanteig, valors immaterials i que considera sense sentit. Instintivament la vanitat domina sobre els altres sentits. I ni la major de les malediccions farà que s'aturi en la boja carrera pel poder, que acaba essent la vida de quasi bé tots els homes (*Alberics* d'un món modern).

Amb aquest poder *Alberic* s'ha convertit en l'amo i senyor del seu poble. "Si un soberg anell arribava a forjar, tindria el poder suprem, donaria a l'home l'univers", adverteix *Loge* a *Wotan*. Aquest poble, un poble pacífic i laboriós com és el dels nibelungs, s'ha convertit en un poble d'esclaus. El treball dels nibelungs és una violació de les lleis de la naturalesa. Per això són arrossegats a les profunditats. "És al meu propi germà a qui dec obediència -confessa *Mime-*, car ell m'ha reduït a l'esclavitud". I com a esclaus -ajupits, humiliats, obscurs i petits- els tractarà *Alberic*, aixecant el fuet, provocant en ells uns crits de terror tenebrosos, que semblen sorgir de les pregoneses de la terra.

Per l'ambició d'*Alberic*, un poble esclau forja l'anell i aquest anell serà des d'ara el símbol material d'aquest nou sentiment que el món natural no coneixia fins ara i que l'ésser humà ha introduït: l'ambició de poder.

Els déus saben que aquest canvi qualitatiu acaba de produir-se. I també ells, des de la seva plàcida majestat, senten el desig de posseir l'Anell. En el moment en què *Wotan* baixa del seu tron de déu i entra en la lluita pel poder (la

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

possessió de l'Anell) es desencadena el drama. El déu renuncia així a una relació positiva amb la naturalesa i sent el desig de fer un homenatge immortal a la seva vanitat. Es tanca en un majestuós castell, dreçat en les altures, construït sobre la base de l'explotació, el treball dels gegants, sobre la mentida, l'odi i l'enveja.

De moment *Wotan* no és conscient de la transcendència del pas que està donant. Baixa al regne dels Nibelungs; amb estratagemes -atíat per *Loge*- roba l'Anell a *Alberic*, i riuen amb la inconsciència que dóna l'ambició.

La maledicció que *Alberic* dicta sobre l'Anell inclou tothom, àdhuc el mateix *Wotan* quan el perd ("A qui no posseeixi l'Anell, que el domini l'enveja! Que l'Anell sigui la cosa per la qual tots lluitin!"); lliure de la possessió del tresor, el nibelung no és capaç d'intuir un camí de renúncia sinó que, posseït per l'odi i l'enveja, concebrà sense amor un fill com a únic camí per a recuperar el seu poder.

Una primera escena demostrativa de les conseqüències de la maledicció és la humiliació de *Freia*, deessa de l'amor i de la joventut, quan ha de ser coberta per l'or per ser comprada pels seus germans, els déus, als gegants, en una patètica escena en què la indignació i la ràbia mal reprimides s'apoderen de *Fricka* i de tots els déus.

Tot ésser que senti en la seva pròpia carn l'ambició de poder entra en una espiral de violència que el condueix a l'autodestrucció. Això els passa als gegants, quan han acceptat el bescanvi de *Freia* pel tresor. L'ambició el domina de tal manera que el corromp: renuncia a la vida i es transforma en drac per tal d'estalviar al seu tresor la rapinya dels petits lladres, com *Mime* i *Alberic*, tot i que en la seva petitesa mental ni tan sols és capaç de diferenciar entre l'ambició de poder (l'Anell) i l'ambició de riqueses (l'Or). L'ambició de la possessió converteix *Fafner* en un esclau d'ell mateix: renuncia a gaudir de la vida i la redueix al limitat horitzó de la caverna; la seva existència en converteix en un son etern, del qual ja no voldrà despertar.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

De moment, *Wotan* un cop superats aquests tràngols, satisfà la seva ambició i contempla orgullós la majestuositat del castell celestial. *Fricka* imprecava a *Wotan*: "Res, homes bàrbars, res us sembla sagrat quan us tempta el poder!". Aquest castell, imaginat primer per la vanitat de *Fricka* per a conservar el seu espòs a la vora, acceptat després per la boja ambició dels altres déus i, finalment, materialitzat pels orgullosos somnis de glòria de *Wotan*, aquest castell que els gegants han construït, "encara que amb un preu nefast ho pagarà" (com exclama *Wotan* al quart quadre de "L'Or del Rhin"), és el monument a la seva vanitat, el símbol del seu poder, el culte màxim a la seva ambició.

En els últims moments, abans que els déus ascendeixin per l'arc iris cap a la fortalesa, *Wotan* pronuncia per primera vegada el seu nom: Walhalla. En aquest tema s'entrecreuen dos "leit-motiv" interpretats per les trompes: són els de "Wotan" i "Poder". *Wagner* fa aleshores que aquesta entrada triomfal dels déus al Walhalla perdi brillantor i pompositat en crear la sensació, mitjançant text i música, que l'ambició porta directament al desastre. "És cap al desastre que caminen, tan orgullosos, tan segurs d'un triomf enganyós..."

Les Nornes (la sabiduria eterna de la naturalesa) relaten com el déu va construir un dia la seva llança amb una branca del gran freixe del món i com va gravar-hi "les runes en què es tradueix l'ordre sant que presideix els pactes". La força i el poder de *Wotan* són la seva llança, atorgats per la naturalesa. La llança conservarà el seu poder mentre el déu respecti els pactes, és a dir, les lleis de la naturalesa, gravades a la fusta. Si aquestes lleis són violades, el déu veurà caure la seva llança esbocinada. Ha estat el mateix *Fasolt*, quan reclamava el pagament de la seva feina, qui li ho ha recordat: "Respecta els pactes! El poder que tens, només els deus als pactes. Si en prescindeixes, de res et servirà el teu poder. Jo maleeixo la teva ciència: mai viuràs en pau si no saps, noble, franc i lleial, continuar fidel als teus pactes". ("Or del Rhin", 2n. quadre).

Wotan es troba envescat en la seva pròpia ambició. És conscient que s'acosta la seva fi, i no sap com fer-se'n escàpol. *Wagner* opta aquí per un

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

recurs genial per fer-nos veure aquesta dualitat profunda que es produeix al cor de *Wotan*: Wagner recorre als seus fills. L'ambició continua dominant *Wotan*, però en ell hi ha, per altra banda, l'anhel de regeneració, de llibertat, i aquesta pruija, aquest desig, el transmet Wagner als fills de *Wotan*. Els seus fills seran l'expressió d'aquesta altra voluntat del déu, la seva altra personalitat. Els *Welses* seran la voluntat de viure de *Wotan* abans de ser dominada per la voluntat de poder. I quan *Brunilda* -la seva altra filla, nascuda de *Wotan* i *Erda*-s'hi enfronta, no serà un ésser diferent d'ell, sinó una part d'ell mateix (la part que desitja, sense confessar-ho, un món nou) la que s'enfronta a l'altra seva part presa de la seva pròpia ambició, a un món en decadència. La lluita interna de *Wotan*, el seu profund drama, es tradueix en l'enfrontament d'ell amb els seus fills, la forma com els ajuda i els atura a la vegada, ple de dubtes. Així, hi ha detalls summament significatius que val la pena de considerar, encara que sigui de passada: per exemple, en el primer acte de "La Walkiria", quan *Hunding* arriba a la cabana, i es troba amb *Sigmund* comprova la gran semblança física d'aquest amb la seva esposa *Siglinda*, sense saber que realment són germans, mentre la música que acompanya el fragment interpreta el tema de "Voluntat de Wotan", portat per la fusta.

Pres d'aquesta contradicció, víctima de la maledicció del Nibelung, *Wotan* vaga per la terra i es converteix en *Vagabund*. No es pot veure lliure de la seva pròpia ambició de poder, però la consciència que aquesta ambició ha destruït la seva vida i la seva voluntat el fa arrossegar-se i així, cada vegada més, va acostant-se a l'única sortida possible, la sortida wagneriana per excel·lència: la renúncia.

Aquesta voluntat de *Wotan* partida entre dos extrems, la descriu el compositor, quan en té la més mínima oportunitat, com un concepte que l'obsessiona, el concepte de la dualitat. Així, el *Vagabund* recorre la Terra i deixa una espasa clavada a l'arbre de la cabana de *Hunding*. *Siglinda* ho explica així al seu germà i amant: "Trista estava jo mentre ells bevien; aleshores va arribar un foraster, un ancià de vestits grisos. Un barret ample, caigut, li tapava un ull. Però el foc de l'altre, inspira temor als homes mentre

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

llança terribles amenaces...", en aquests moments sonen els temes de "Wotan", el de "Poder", i el de "l'Espasa".

L'espasa ha de servir perquè l'altre jo de Wotan (*Sigmund*, el Welsa, el seu fill) iniciï el procés d'alliberament d'ell mateix, l'anul·lació de la seva voluntat de viure, la seva pròpia negació i la transformació en el nou món, lliure de tota ambició. "Necessitem un heroi –havia confessat *Wotan* a *Fricka*, que, sense l'ajuda dels déus, flanquegi la seva ànima i rompi el jou de les nostres lleis". Perquè aquest heroi fos tal com ell l'havia somniat, havia engendrat els Welses, i per a ell havia deixat l'espasa clavada en la cabana de *Hunding*.

Sigmund, l'heroi destinat per a tal augusta missió, no sent ambició de poder ni esperit guerrer. El Welsa només desitja salvar la seva estimada i viure amb ella una vida d'amor. I si això no és possible, s'estima més morir. No el tempta la glòria, ni formar part de la legió d'herois del Walhalla, ni li interessa el poder. Només l'amor. El que respira el seu esperit és amor i pietat pel sofriment de la seva germana. Però aquest amor contradirà de tal forma, que serà impossible. Els mateixos déus, -començant per *Fricka*- s'encarregaran d'impedir-lo.

Wotan no en sap res; no és en va que el cant de *Sigmund*, quan aconsegueix arrencar l'espasa de l'arbre, estigui format musicalment per la combinació de dos temes: "Nothung" i "Designi de Wotan". Però quan *Wotan* vulgui donar la victòria a *Sigmund*, el seu fill, es trobarà pres pel seu propi món. La seva pròpia esposa *Fricka*, s'hi oposa. Donar aquest pas seria tant com destruir les lleis que ell representa, el món dels déus, les lleis dels déus. L'amor incestuós de germà i germana, unit a l'adulteri, provoca la indignació de *Fricka*, que veu així descompondre's totes les lleis sobre les que es basa l'ordre establert. *Wotan* defensa que aquesta unió no era sagrada si no va ser consagrada per l'amor, per la qual cosa no hi ha adulteri i se sent lliure per a transgredir el pacte, però *Fricka* li replica que si accepta l'adulteri i l'incest, està vulnerant les seves pròpies lleis. L'esposa defensa la fidelitat conjugal i tot el que constitueix la base de l'ordre establert. Si no es respecta això, res es justifica. Negant aquestes lleis, és el propi *Wotan* el qui es destrueix. Volent

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

renunciar a tot això, *Wotan* és esclau del seu propi món i no pot fer el pas decisiu. Cedeix davant de *Fricka*; *Wotan* li jura que actuarà contra el seu propi desig, presoner de la seva ambició.

Abandonant *Sigmund* a la seva pròpia sort, renunciant a garantir la missió que el *Welsa* havia de portar a terme, fent bocins la mateixa espasa que ell va posar a les seves mans, *Wotan* ha cedit el domini de la terra al successor d'*Alberic*. Les contradiccions de *Wotan* l'acosten a la seva pròpia fi.

Wotan, resignat, donarà ordre a *Brunilda* perquè el *Welsa* mori en combat. Però *Brunilda* (el seu altre jo, el jo autèntic, el sentiment pur) es rebel·la contra aquesta ordre. En el fons, és la dialèctica que bull dintre del propi *Wotan*, i de la qual ell mateix no es pot alliberar. "Els meus propis llaços m'han lligat; de tots, jo sóc el menys lliure", exclama el déu davant la seva filla ("La Valkiria" 2n. acte, 2ª escena).

Brunilda ofereix a *Sigmund* les glòries del Walhalla, però davant la negativa d'ell a caure en cap mena de temptació de glòria o de poder si és sense la seva dona estimada, la valquíria no pot actuar contra els seus propis impulsos. Ella (l'altra voluntat de *Wotan*) tindrà la generositat de renunciar al món dels déus per donar la victòria a l'heroi. Així comença la renúncia de *Wotan*, el sentiment més sublim de tota la Tetralogia.

Però quan el *Wotan-Brunilda*, que aspira a l'alliberament, decideix donar la victòria al *Welsa*, apareix el *Wotan-Fricka*, amb totes les lleis del Walhalla, que no pot permetre-ho. *Wotan*, de nou presoner de si mateix, actuant contra els seus propis sentiments, acaba essent merament una fitxa del poder. *Sigmund* cau i la valquíria fuig amb el que pot salvar: l'espasa feta trossos i un nen, que encara existeix només a l'úter de la seva mare.

La indignació de *Wotan* amb *Brunilda* per la seva desobediència mostra la pugna que hi ha dintre del propi ésser del déu. Aquests ferotges passatges en què *Wotan* busca *Brunilda* i s'hi enfronta són l'expressió de les duríssimes lluites internes del déu. Quan ella li diu que no és altra cosa que la voluntat d'ell i que no ha fet res que ell no volgués que fes, està mostrant clarament la

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

tremenda lluita de *Wotan* per alliberar-se de la seva ambició de poder i aconseguir la tan anhelada renúncia. "A mi mateix em confesso, quan amb tu parlo" reconeix *Wotan* a la seva filla.

El diàleg de *Wotan* i *Brunilda* a l'acte final de la "Walkiria", no és més que un llarg monòleg de *Wotan* amb si mateix. En unes pàgines magistrals, poc a poc, el déu es va calmant i la seva indignació va donant pas a la renúncia. La veu de *Brunilda*, "el seu altre ser" (com ella mateixa es descriu davant d'ell), es va apagant. L'acte acaba amb el meravellós monòleg del déu al costat del cos immòbil de la seva filla, que sens dubte es troba entre les pàgines més genials del compositor de Bayreuth. "Ningú com ella, aquí, ha pogut llegir la meva ànima. Ningú ha conegut millor els secrets del meu cor. Ella era el meu desig, el meu desig creador", acaba confessant *Wotan* (acte 3r. escena 2^a). Les dues veus de *Wotan* s'han convertit ja en una única veu, i la sensació de pau que neix de la renúncia es respira en aquelles paraules pausades, serenes, que *Wotan*, que se sent per fi lliure de desigs. S'asseu, deixa la llança a terra, i es despedeix de la seva filla, el seu altre jo, com si s'acomiadés de la seva pròpia vida... El tema de Repòs de *Brunilda*" acaba deixant pas al leit-motiv de "Renúncia", mentre *Wotan*, agafa el cap de la walquiria i li fa un llarg petó a cada un dels ulls, que així es tanquen per sempre.

No tornarem a trobar-nos més a *Wotan* com a déu majestuós i sever. La seva renúncia s'ha produït. Poc abans havia exclamat, resignat: "Que l'obra aixecada per la meva mà creadora, desaparegui per sempre... Un sol desig domina ja el meu cor, no espero més que la fi".

Tot el que queda de representació, dues jornades senceres, seran un desenvolupament dels transcendents esdeveniments que tan cruament han estat descrits fins ara a "La Walquíria", i *Wotan* només apareixerà com a *Vagabund*, "com a una ànima en pena" (carta de Wagner a Röckl).

El jove *Sigfrid*, nascut dels Welses, se'ns apareix en una caverna, com l'antítesi de l'ambició de poder. *Wotan* l'havia esperat llargament i havia fet tot el possible per aconseguir el seu adveniment. "Només un podria el que jo no puc: només un heroi fort, sense ajuda, que, ignorant el déu, mancant-li el seu

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

favor, inconscient, mai no manat, del seu propi dolor i amb el seu propi braç, realitzi la gran proesa que jo dec evitar, que mai no puc encarregar-li, encara que sigui finalment el meu únic desig... com fer l'home lliure, que mai jo no protegeixi i que, en la seva pròpia revolució, em sigui l'ésser més benvolgut?".

Mime viu, en contraposició, com a mostra del que és la vida subjecta a l'ambició; *Mime* té cura de l'heroi amb l'esperança que l'ajudi a recuperar el tresor, la seva única obsessió. Quan finalment *Sigfrid* mata el drac (aquell *Fafner* que en un temps va renunciar a la vida per l'Or), no ho fa per robar-li el tresor, el valor del qual no li interessa, sinó, senzillament, amb la ingenuïtat del qui va buscant conèixer la por. En la tranquil·la indiferència amb què *Sigfrid* abandona el tresor de la cova de *Fafner* hi ha la garantia de la seva salvació, perquè continua sense conèixer l'ambició. Conserva l'Anell com a record del seu primer combat, però aquest no exerceix influència en el pensament del jove, el qual es dirigeix cap al lloc que l'ocell li indica amb l'alegria de l'inconscient. Com *Alberic* comenta a *Hagen* en una magnífica escena de tenebres, "de l'Anell ni en sap el preu ni en fa servir per a res el poder que oculta. Va amb el somrís als llavis i el cor ple d'amor, ardent i temerari".

Per última vegada intenta el *Vagabund*, en compliment amb els seus deures amb el poder, aturar *Sigfrid* tot obstruint-li el pas. Però com que la seva voluntat és amb el jove i no amb si mateix, l'espasa de *Sigfrid*, que és la de *Wotan*, trenca en dos trossos la llança del propi déu. Quan els trossos de la llança cauen als peus de *Wotan*, Wagner indica que aquest els recull amb calma. Després, retrocedint, es dirigeix a l'heroi i li diu: "Vés! Jo ja no puc aturar-te", mentre desapareix en les tenebres, es barregen els leit-motiv "d'Erda", de "l'Ocàs dels déus" i, una altra vegada el de "Renúncia". En la dignitat i la resignació amb que *Wotan* recull els trossos de la llança -el seu poder- radica un dels motius més sublims del drama. Amb la llança trencada, *Wotan* no sent ja la tristesa. Al contrari: per la resignació, la renúncia s'ha consumat i ell s'ha alliberat. Ja no pot fer res, el seu compromís amb la societat dels déus, amb el poder, ha estat destruït. Només li resta la renúncia. I no tornarà a actuar fins que es produeixi la fi.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

La trobada de *Sigfrid* i *Brunilda* és com un meravellós cant a la vida. El despertar de la valquíria és el despertar de *Wotan*. El despertar de tota una societat que ha sabut renunciar a l'obsessió del poder dels déus. Els déus han perdut ja tot protagonisme. Solament queden els herois com a únics responsables que han d'acabar l'obra desitjada per *Wotan*: eliminar la maledicció de l'Anell. Tal com ho havia predit *Wotan*: "Aquell que hagi de venir, més lliure que jo, el déu!".

Hagen és el fill nascut de l'ambició de poder. Abans, quan *Wotan* s'havia assabentat de les paraules de *Hagen*, recordava les paraules de la *Wala*: "Si el qui odia tant l'amor pot engendrar un fill, la fi dels déus és a prop", mentre sonava el tema "Renúncia de poder". *Hagen* és una espècie d'ésser concebut en la maldat: només aspira a posseir el poder. I mou les seves peces en favor dels seus interessos, la seva ambició. La seva astúcia arrossegarà els herois al desastre. *Sigfrid* és víctima, en la seva ingenuïtat, de la intel·ligència de *Hagen*. L'heroi sempre és ingenu, per desinteressat. *Hagen* és astut, per ambiciós. I serà finalment *Brunilda*, en l'acte més generós, la que, en tornar l'Anell a les aigües del Rin i llançar-se ella mateixa al foc, desencadeni el final.

Si *Sigfrid* ha mort, si l'heroi ha mort, no té sentit continuar en el món: *Brunilda* es llança a les flames. *Wotan-Brunilda* s'immola així, com a homenatge a l'home nou, a l'heroi que mai no va arribar a conèixer l'ambició de poder. I quan el *Wotan-Brunilda* mor, és el *Wotan-déu* qui mor. Per això és el moment en què el Walhalla s'enfonsa. El *Vagabund* s'ha immolat en el mateix cos de la Valquíria. L'altre *Wotan*, el déu, feia ja temps que havia renunciat a la vida i s'ensulcia.

I de la mort del déu sorgeix el tema de la redempció per amor. Redempció per amor equival a renúncia. I quan, de nou, la renúncia és el sentiment que ho domina tot, el drama arriba a la seva fi. S'acaba perquè així va començar: i s'acaba com va començar. *Les Filles del Rin* tornen l'Or, - l'ambició de poder- al seu lloc, allà d'on mai no degué sortir. La naturalesa torna a manar l'univers, la naturalesa que mai no tingué principi ni tindrà fi. Un món

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

nou que no sap res d'herois ni de déus, ni de lluites ni d'ambicions. Uns éssers que han abraçat per fi la pau profunda de la naturalesa.

Cal remarcar que l'únic personatge que no mor en l'holocaust final és *Alberic*. *Alberic* desapareix en les profunditats de la naturalesa. Ell havia estat un ésser humà que, al transformar-se per l'ambició (l'Or), desencadenà el drama. Alliberat de la seva ambició, restituint l'Or al seu lloc, *Alberic* torna a formar part d'aquesta naturalesa, que lliure de les ambicions dels homes, forma l'autèntica pau de l'univers. Els éssers humans, mitjançant la renúncia, s'integren en aquest immens cosmos de pau eterna que és l'univers.

+ + +

Una darrera observació:

Atès que Wagner va ser enormement influenciat per les teories de Schopenhauer en relació a la renúncia a la voluntat de viure, semblaria lògic pensar que la Tetralogia i d'altres obres serien la plasmació artístic-teatral de les teories del filòsof.

Però això és totalment fals. Quan Wagner va acabar el text íntegre de "la Tetralogia", no havia llegit encara res de Schopenhauer. Els poemes varen anar acabant-se cap el 1852 i ell mateix, a "La meua vida" recorda: "Al 1854 vaig acabar de posar definitivament en net la partitura de "l'Or del Rhin" i aleshores, en la calma apacible de la meua residència, vaig poder submergir-me en la lectura d'un llibre totalment nou per a mi, l'estil del qual em sembla cada vegada més d'un interès extrem. Es tracta de l'obra d'Arthur Schopenhauer "El món com a voluntat i com a representació".

I més tard, Wagner confessa: "Tot fent un cop d'ull sobre els textos dels meus "Nibelungs", em vaig adonar amb gran sorpresa que les idees l'expressió de les quals estaven en el text, m'eren familiars de bon tros, ja que aquestes mateixes idees constituïen l'essència de la meua inspiració poètica. Havia hagut d'esperar fins a aquest moment per comprendre plenament el meu personatge de *Wotan* i, emocionat per aquesta constatació, em vaig dedicar a l'estudi del llibre de Schopenhauer amb una més gran atenció encara".

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com